

Jáma gallského rýžovníka zlata

V severní části jámy pro pokusné rýžování zlata zjištěn byl důležitý doklad pro rýžování z doby keltické. V hloubce 170 cm pod dnešní úrovní objevila se tmavá kulturní vrstva jílovitá síly 6 dm jako zbytek rýžovnické jámy, orientované délkou 7 m k severu a jihu, šířkou k východu a západu podobně, jako zemnice latěnských chat v jižních Čechách. Na východní a jižní straně obložena byla dvojí vrstvou kamenů žulových; jsou nepravidelných tvarů a některé stavěny byly podle velikosti (38x32x12, 50x30x13, 25x15x15, v cm). Vyzdění na sucho pozorováno i v západní straně, severní část nebyla již odkryta. Mezi kameny nalezeny celé shluky konopných lodyh i se semeny. Doc. Ing. Dr. Ant. Klečka z Výzkumného ústavu zemědělského, kterému byly zaslány k určení, píše o nich: "Jsou to macerované lodyhy konopí spolu stmelené jemnou písčitou zeminou, která je zlatonosná; přeplavením a amalgací získal jsem zlatý prach. Mezi stmelеныmi částmi lodyh konopných jsou hojná semena konopí a v menším procentu též semena plevelu, hlavně *Chenopodium album*. V nálezu byl též zub, který náleží praseti a několik chlupů ovčí vlny. Hromadný nález konopí ukazuje buď na to, že zde bylo sméčeno, nebo, což je dosti pravděpodobné, se užívalo otýpek k chytání jemného zlatonosného písku." - V horní části kulturní vrstvy ležela asi 1 metr vzdálená buková prkna jemně štípaná, místy opět shluky konopných lodyh a rozrušená latěnská keramika. U některých prken zachovány jsou žlábkы, podobné jako drážky u dnešních šindelů, u jiného prkna (z měkkého dřeva) sešikmená horní hrana je čistě přisekána bez drážků; hrana je konvexní, patrně mistr pokládal tento přechod k oslabenému konci za uměleckyvhodnější. Dle úsudku inž. V. Mayera může pocházeti z horního kraje rýžovnického žlabu; otvory v prkně učiněny byly pro spojení tyčemi. Z ostatních dřev uvádím bukovou hrabačku s konkavním řezem, čtyři kousky dna z bukového dřeva, dále násady z měkkého dřeva se dvěma otvory vyplněnými ještě kolíky, které proti vytažení upevněny byly tvrdými klínky. Dle inž. Mayera byl na násadu upevněn houžvemi pracovní nástroj. (Dřevěné předměty nemohly býti konservovány; počato

jen methodou Reidovou - Stocký, Konservace 46 - filtrační papír a bělený šelak nikde neprodali. Část dřev zaslána Archeol. ústavu, ostatní uložena v museu v Písku).

Keramika vykazuje vesměs užitkové tvary střední laténské fáze; menší černě hlazené misky s profilovaným hrdlem, misky s okrajem zesíleným, z velkých hrncovitých nádob pocházejí střepy z tuhové hlíny s okrajem slabě ovaleným a vysokým hrdlem s vodorovnými žlábkami, dále misky velkých tvarů s okrajem vklopeným, jichž mohlo býti používáno i ke konečnému odplavování kalu při rýžování; svisle šrafovaných nádob, nejhojněji v stradonických osadách zastoupených, není však ještě u Modlešovic. (Obr. 51).

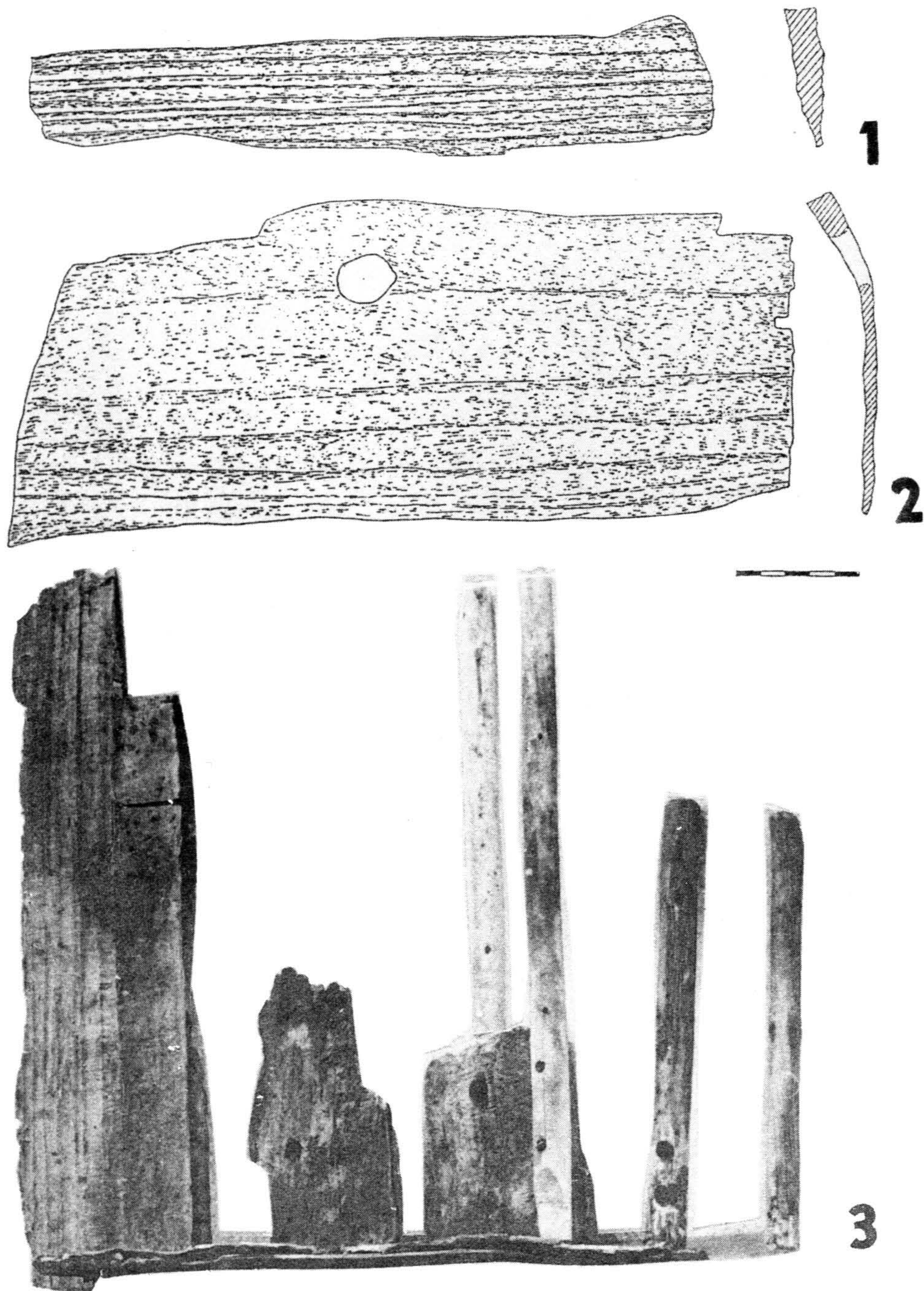
O tom, že jáma sloužila pouze rýžování (zároveň i jako laboratoř keltského rýžovníka), svědčí situace její i nálezy: umístění její na terase ve skupině sejpů, neobvyklá hloubka kulturní vrstvy, dřevěné nářadí konservované jílovitou vrstvou, obložení kameny proti sesutí, shluky konopných lodyh a kromě dvou zbytků (ovčí vlny a zub vepře) žádný jiný osteologický materiál, vyskytující se v zemnicích obytných chat. Vlastním, dočasným (letním) příbytkem rýžovníka bylo místo jižně (při pokusné jámě) volené, jak dokazuje 4 dm hluboká kulturní vrstva pod drnem, ve které našel jsem několik černě hlazených střepů a v níž vyzvednuty dva otevřené lité masivní bronzové náramky s konci sesílenými ve sploštělou kuličku, zdobenou dvěma dvojicemi krokvic; složen je každý z 18 stejně velikých kuliček a z 19 rýhami oddělených válcovitých tyčinek, d měří 8 cm. Analog. tvary vyskytly se v gallských kostrových hrobech, např. v Hor. Kšelech u Čes. Brodu spolu s kruhy z polokoulí šnekovitě vytvářených;³²⁰⁾ příslušejí opět střední laténské fázi.

Nálezy u Modlešovic podán je prvně přímý důkaz, že Keltové v již. Čechách na Otavě dobývali zlato z písečných nánosů, což se dosud nepodařilo archeologicky dokázat ani v Noriku.³²¹⁾

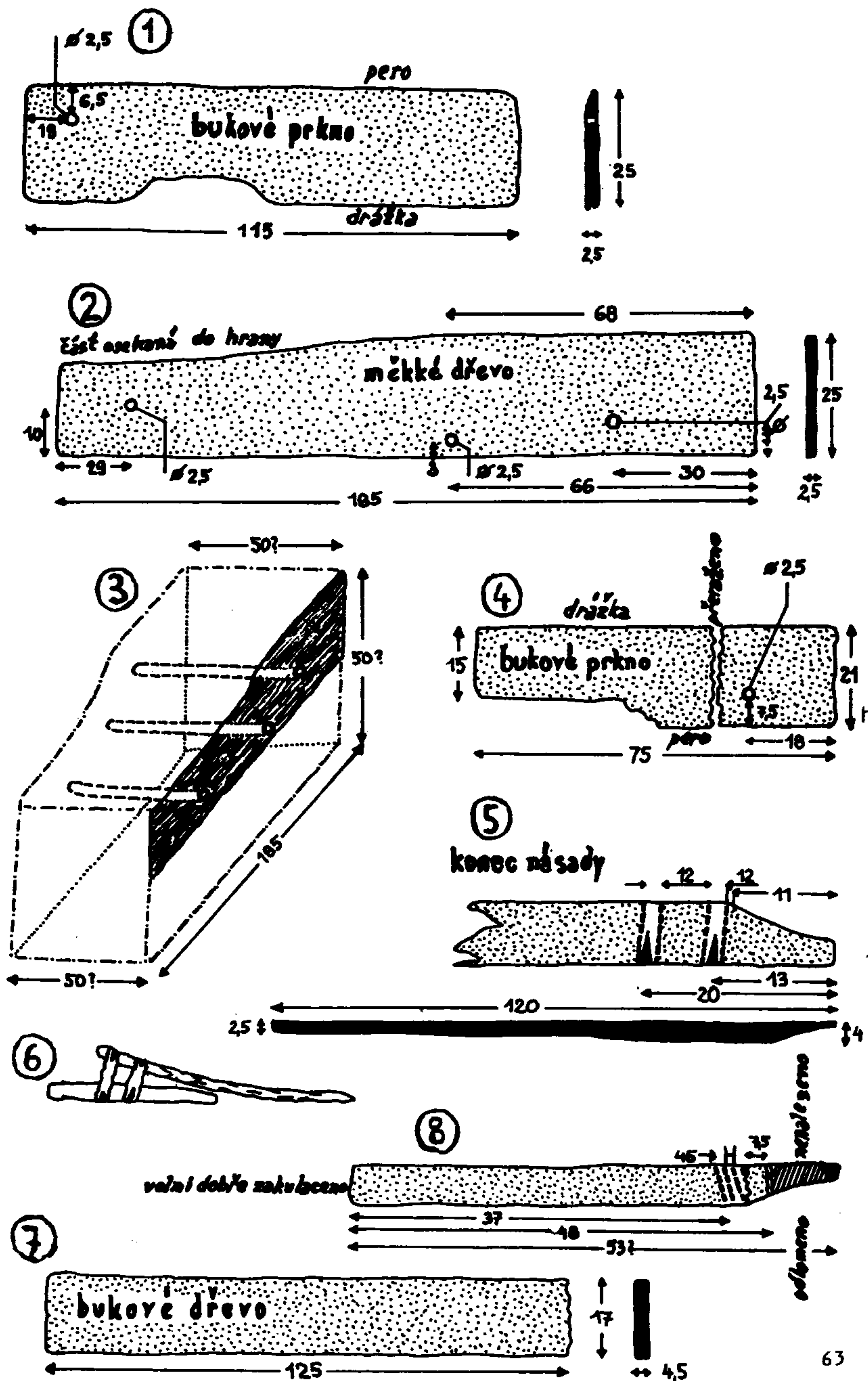
320) Pič, Starož. II.1, 166, tab. 21, č. 3 a 4; srvn. i Jahn, Die Kelten in Schleien, obr. 25.

321) Srvn. L. Franz, Vorgeschichtliches Leben in der Alpen, 1929, 92, dále E. Šimek, Keltové a Germáni 35 ad.

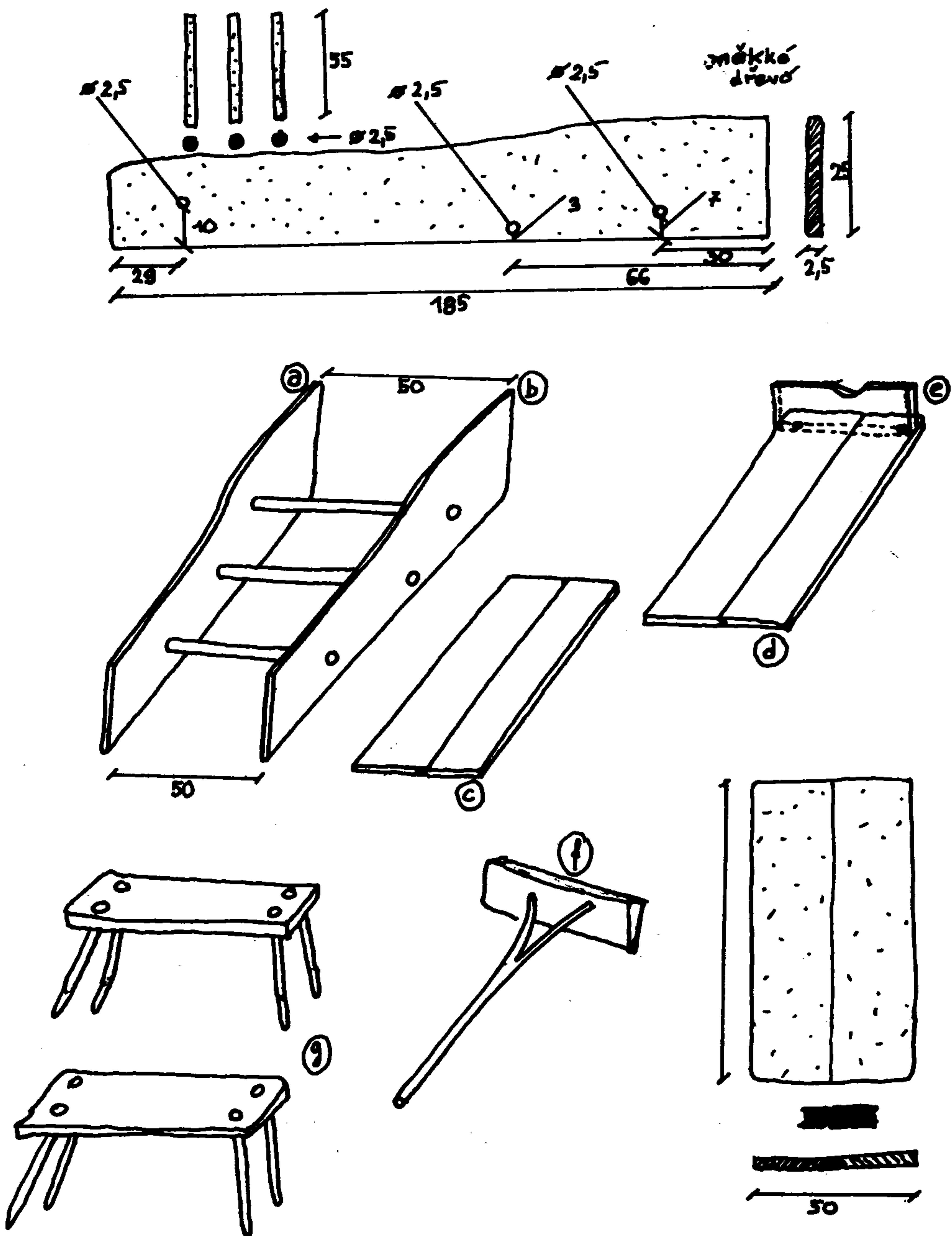
Die Untersuchung von Seifen auf dem Fluss Otava, die eine grundlegende Bedeutung für die Goldwäsche in Böhmen hat, weist eine langjährige Tradition auf. Die älteste Untersuchung von Seifen wurde bei Sušice bereits im Jahre 1775 durchgeführt. Der bedeutendste Ort wurde die Goldwäsche bei Modlešovice, wo im Jahre 1940 Reste eines Goldwäschedurchlasses vorgefunden wurden, der als athenäischer bezeichnet wurde und in das 3. Jahrhundert v.u.Z. rückdatiert wird. (LTB). Die Untersuchungen von J. Kudrnáč schliessen jedoch die Goldwäsche im späten Bronzezeitalter nicht aus, in grösserem Ausmass wurde vom Ende des 12. Jhd. bis zum Beginn des 17. Jhd. gearbeitet. Neben der Untersuchung der Goldwäschen wurde auch versuchsmässig Goldwäsche durchgeführt. So führte dies bereits im Jahre 1787 über Rejštejn J.T.A. Pethner durch, und in den Vierzigerjahren des 19. Jhd. arbeitete im Gebiet von Sušice der Schichtmeister A. Černý. In den Jahren 1903-1904 seifte versuchsmässig mittels eines Troges mit Querleisten Prof. Augustin Krejčí nahe Hradiště bei Písek. Weitere Versuche folgten in den Zwanziger- und den Vierzigerjahren. Ab 1980 befasst sich mit versuchsmässigem Goldseifen das Museum der mittleren Otavaebene in Strakonice, und in den letzten Jahren hat sich auch das Technische Nationalmuseum in Prag dieser Tätigkeit angeschlossen. Ursprünglich wurden Versuche mit einer Kopie eines mittelalterlichen Wehres (nach G. Agricola) vom Ausmass 2 x 0,5 m mit einer Winkelneigung von 12° durchgeführt, im Jahre 1987 dann mit einer Kopie eines keltischen Wehres bei Modlešovice. Dieses Wehr benutzt einen zweiteiligen Boden, der auf drei Querleisten gelagert ist, und durch dessen Einstellung die Geschwindigkeit des strömenden Wassers zwecks optimaler Ablagerung der Goldstückchen im Schafsfell am Grund des Wehres reguliert werden kann, welches nach Beendigung des Experiments ausgewaschen wurde.

Obr. 1 Modlešovice. 1 - 2 Zachovalá dřeva rýžovn.splavu
(Muzeum Písek), 3 Foto dřev pořízené B.Dubským (1940).

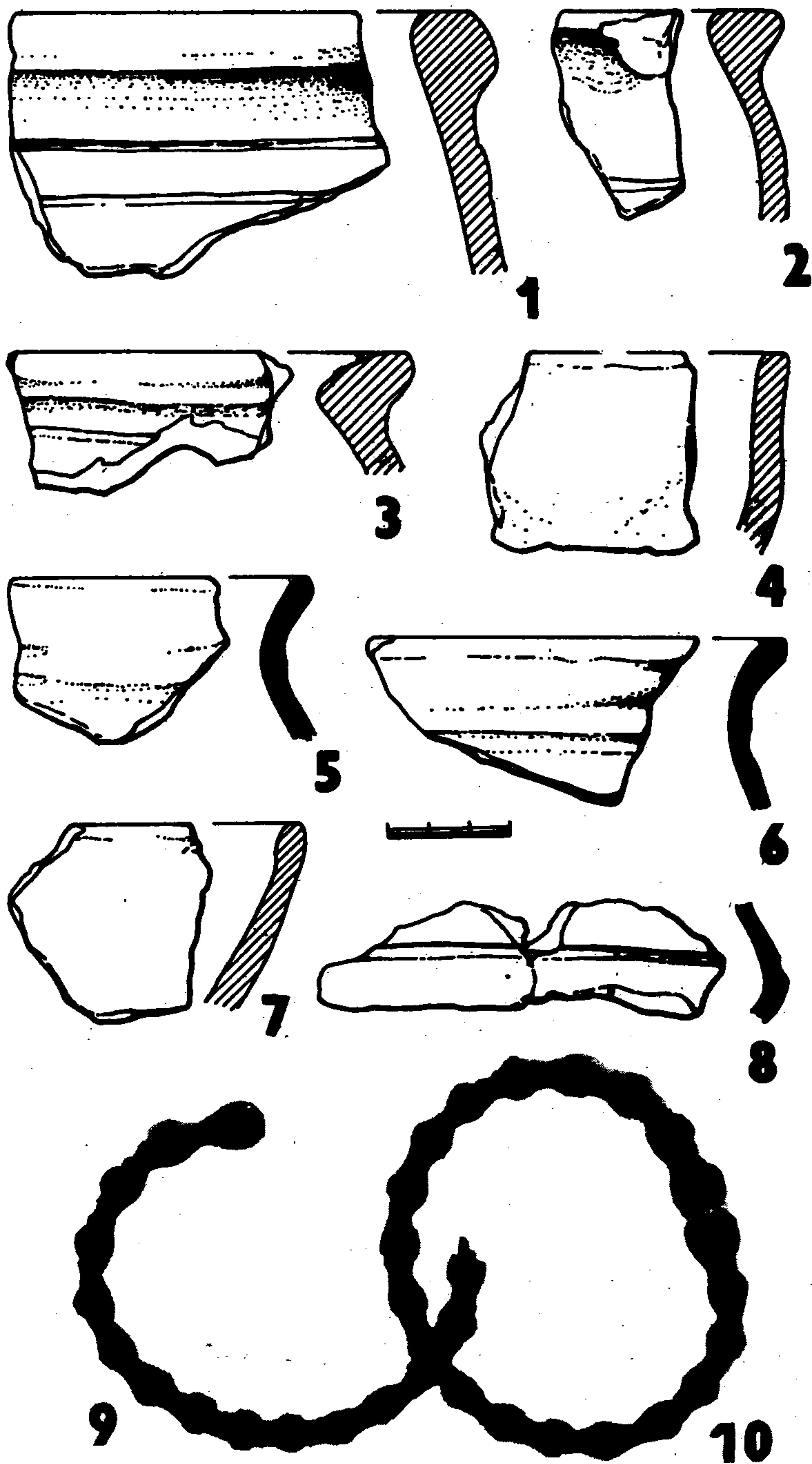
Obr. 2 Modlešovice. 1 - 2, 4 - 8 Kresebná dokumentace dřev rýžovnického splavu, 3 rekonstrukce rýžovnického splavu (podle Dubského 1949, obr. 50).

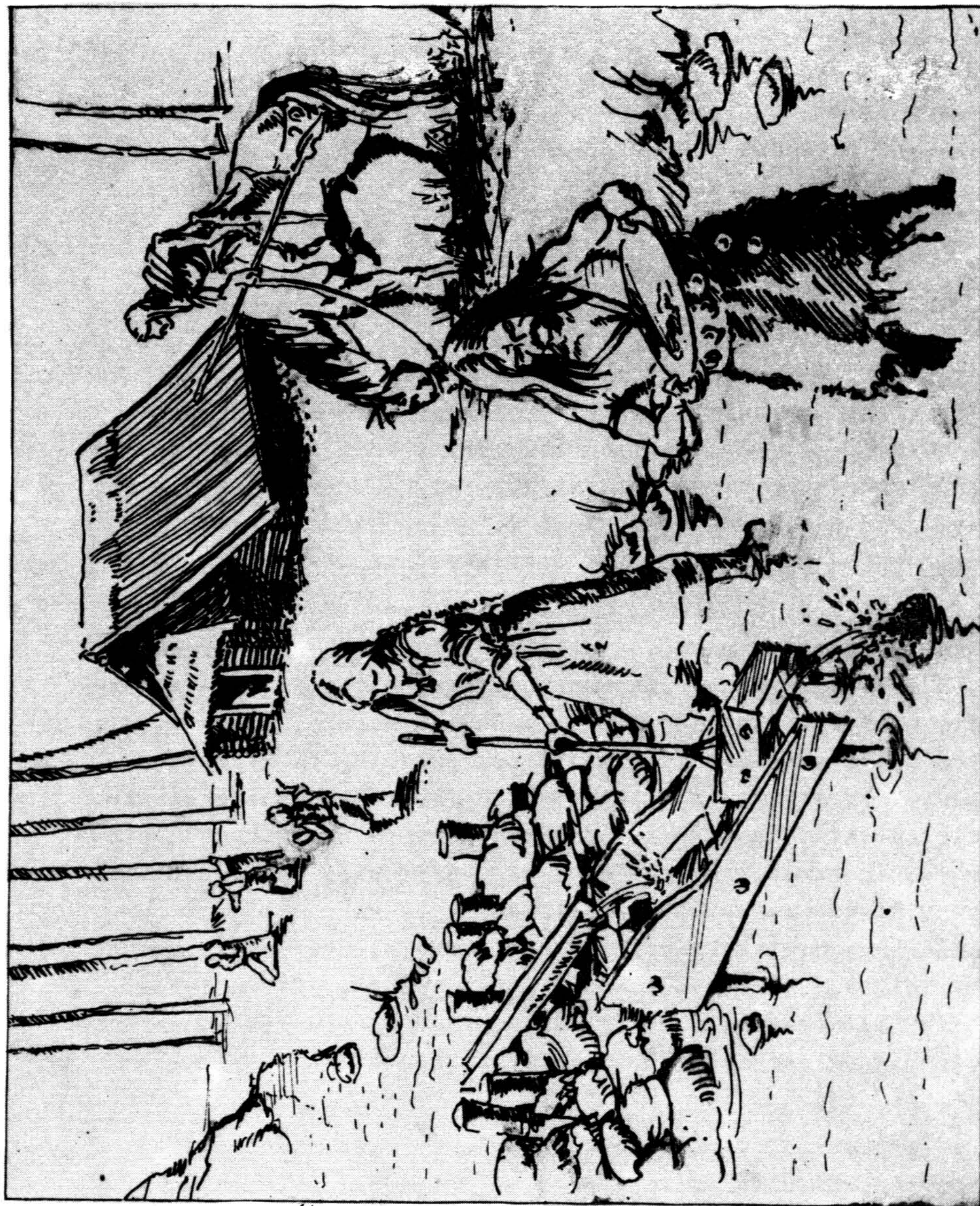
Obr. 3 Dokumentace T.Ekla k rekonstrukci rýžovníckého splavu z Modlešovic v Národním technickém muzeu.

Obr. 4 Rekonstruovaný rýžovnícký splav z Modlešovic během experimentu u Kestřan na Otavě v létě roku 1987

Obr. 5 Modlešovice. Nálezy z výzkumu v roce 1940. 1 - 8 keramika, 9 - 10 bronzové kruhy (podle Kudrnáče 1981, 20 - 21).

Obr. 6 Rekonstrukce technik a prostředí keltských rýžovníků zla-
ta v Modlešovicích na Otavě ve 3. stol. př. n. l.